

Ur Carl Johan Starks memoarer

Blackstad

Kära Allmoge och bondestånd! Min glädje är obeskrivlig i tack för denna nya dag och min höga ålder den 23 september 1943. Glädjen har sin förklaring i att detta arbete redan började med 20 blad 1933, blad som jag närsluter i slutet av detta kapitel som, i vad jag kallar valsen runt Blackstad by.

Blackstad har en knut mot tre socknar, mot Hogstad, Rinna och Appuna. Inhemskt som Väderstad, Lundby by och Sockendal hade Blackstad laga skifte 1825, och har i sig själv ett smalt och utdraget stråk på norr och söder, med bredden koncentrerad till mitten av krönet vid backen, där dess första innevånare bet sig fast. Blackstad har dock sina blötmarker tillnoor och söder, motsett Lundby och Vistad ett stenåldersfolk människor något senare intagit som bebyggelse, lokalt bo och bygga, så kan dock tiden slås fast till 2000 år före Kristus. Härav centra, själva backen som var bebyggelsen kärna har försvunnit med åkrar och allt.

Vad i gravar jag spår av människor jag hittills påträffat i Blackstad är på söder, östertill Södergårdens mark ett tjugotal brandgravar. Brandgravar går tillbaka före Kristi födelse och slutar ungefär år 600 efter Kristus, och får de människor som Blackstad på söder levat, dött och bränts, i markerad stengrav snusar i evigheten, räknas till de släktingar som då vid samma tid levat och dött vid byar på Rinnasidan vid den myckenhet gravar som där påträffats, våra första människor från sten, brons och järnåldern, har sökt vatten, såsom sjöar, åar, bäckar och vattendrag, men aldrig mossar och kärr. Därför har Blackstad geografiskt och topografiskt litet att säga. Det är naturens givna ansikte, back eller black som det nu heter, som givit människorna anvisning till backens krön, eftersom att de här är torrt och rent. Vilken skapelse kommen back är urbergets knölvårta, i havsbottens böljande skarp, förståligt likt en snödriva lagt sig mot berget. Urbergets yta går i sänkor på sidorna öster och väster, låglandet lilla Blackstad västerut och Sockendal i öster.

Detta område var i slutet av istiden, för omkr 12000-15000 år sedan ett enda böljande jättehav i sydvästliga vindar, av vilka vår markyta så påtagligt blivit formad. Materialet till drivorna mot berget är ingenting annat än sönderfrost materia från havets kvarnar mot berget. Men Blackstad med sin smala och långsträckt form har inga drivor av sand. Men i Grannbyn Lundby finns en sanddriva, kallad grustaget, vid smedjan. I Mjölby finns Kungshögarna med oerhörda mängder grus, rentvättat i packade lager, från öster till väster. Detta grus har en gång passerat över Blackstad.

Lera finns inte på kullens krön vid Blackstad, utan på låglandet, en bit under vad som kallats matjord. Den är en senare tillkomst av förrutnad mylla från växter. Leran ligger djupare, se exempelvis vid gränsen till Utterstad, där lertaget finns, blötnäsan Varnnäs och det som Blackstad kallar sylleerna, och även i dalsänkan vid Sockendal. Vad är då leran? Jo, det är ett vått damm eller skikt från de otaliga sandkornen från vår herres kvarnar vid istiden. Det grumliga lervattnet har sjunkit ner i marken och leran här i västar Östergötland är gul och mycket fet, i östra Östergötland är den gråvit och magrare med uppblandning av kalkvatten,

dy, mossar och kärr, fy satan det ät ju rent av den onde själv och har i vad vi kallar mossar inget längre liv än efter sista istiden, kanske 10000 år. Ett växtrike i förruttnelse, starr och mossa och alla andra blötväxter som årligen där ruttnar och blir till svart mossjord. Orsaken är regn och vårfloöden som samlar sig i en håla och inte kan rinna vidare. Blackstads mosse tillsammans med Lunby mosse är en sådan företeelse, visserligen finns här några mossåkrar, men det är inte mer värda än Lundbys mittemot. Huvudorsaken till alla dessa mossar är själva Svartsjön, som med hjälp av Blackstads vatten tar sig över vägen vid stället Vadet.

För åtskilliga år sedan bildades ett företag för upptagning av bränntorv, som dock inte fann det mödan värt att fortsätta, det var på Blackstad Östergård intill Lundbygränsen. Mossar och kärr är ett otyg som förstör bättre saker som växer och åderlåter, det vill säga utdikad blir den stillastående, odlad förintas den, dyn blåser bort, torkar bort, tills stenbotten åter framträder som i begynnelsen. Se kärret i Blackstad mot Rinnagränsen och kärret emot Mörby i Hogstad. Nog hade det varit bättre att ha en bäck här en förstörelse av markytan med kärr.

BLACKSTAD I GAMMELBY

Den uråldriga Blackstadsbyn gick mot sin förgångelse genom det laga skiftet, som började 1825. Min kopiering av kartbladet är tillnärmelsevis rätt, att på stället ta några nålstick och sedan få fram det hela, är förstås inte så lätt. Dock ska jag här varmt tacka hemmansägare i Öster-och Västergården, herr Anders Robert Samuel Samuelsson med fru, söner och döttrar och en vitlockig finsk flickunge på fyra år, med hjälpen för kartan och för att de varit vänliga och tillmötesgående.

Kartbladet visar bebyggelsen i Blackstad som ett enda gytter av hus. I jordmätare fyra full hemman, precis som grannbyn Lundby. Giftsrätten har blivit sönderstoppad till Östergård och Västergård, Norrgård och Södergård, Mellangård och Lillgård med ladugård och i frihetens namn i blötnäsan ett stycke utjord. Ändock förekom på utägora en skara barskinnsklädda pälsatorpare förstås åt söder till. Hela klungan tvåfotingar i byalaget var ett enda sammanhängande ärthalm, en front befäst på rätt håll, en för alla och alla för en, därmed inberäknad käringarna. Det var den gamla goda tiden det.

DEN GAMLA ERIKSGATAN VID BLACKSTAD

I grundmeningen våra första bebyggare i Blackstad. Det blev vägar från by till by, först en fotgängarestig, ridväg och väg för hjuldon. Här var Eriksgatan en första genomfarsväg, liksom Stockholmsvägen är nu. Hur den sedan krökte och slingrade sig, så gav krökarna människor som bär byggde och bodde, från Blackstad till Lundby, därifrån till Vistad till Väderstad, där kyrkan stod, Vallsberg, Bosgård, som förut hetat Harstad, där Harstad kyrka stod. Därifrån gick den samman vid Östad med Skebyvägen från Skänninge. Eriksgatan vägen kopplingen Östad Skeby av nya Stockholmsvägen på 1700-talets mitt är densamma här som som i Blackstad. Därför blev jag väldigt glad då jag på Blackstadskartan 1825 kunde rita Eriksgatan färdig mitt i bebyggelsen i Blackstadsbyn. Härigenom har jag den gamla byvägen färdig till Bosgård. Vart den sedan tar riktningen över Sockendal får jag försöka klara ut när jag kommer dit. I alla fall är min tioåriga längtans mål i Eriksgatan slut, i begreppet en gammal väg från by till by. I och med Stockholmsvägens namn och rätning borföll den gamla armbågekröken Eriksgatan. Därigenom kom också de gamla ärevördiga kyrkorna och

Väderstad och Harstad bort, helt enkelt den största skamfläcken i Väderstad. Alltnog, Lundby, Vistad och Väderstad fick en ny utväg och i samma veva en ny kyrka. På kartbladet ser vi också en större brunn, ett torpställe vid den nya vägen och gränsen mot Sockendal och grenadjärtp 88 med två vägar söderut. På andra kartbladet ser vi byns två vägar på norr, en mot Utterstadgränsen och en mot Sockendalgränsen.

Byns tvärgata föll sig så väl ut, att nya Stockholmsvägen tagit denna riktning i väderstreck öster och väster. Jag har gjort den iakttagelsen att våra förfäder har haft koll på väderstrecken, solen och räta vinklar bra mycket bättre än pälssabönderna på 1800-talets första hälft. Se till exempel på Väderstads nya kyrkogård, trubbvinklar och spetsar, fulhetens obotlighet, och då nya kyrkogårdens tillbyggnad kom år 1914 vinnheten blev densamma förtvivlat.

BLACKSTAD I GRUNDSPRÅKET

Varför heter det Blackstad? Det är ett naturnamn som rör själva bebyggelsen på krönet, som är lika med backen, vilket blivit omtuggat till Black, vilket är det samma menat i att västerifrån kneka och gå eller åka och färdas. Stad är platsen med samma betydelse överallt, det vill säga by, gård eller liknande. Vid mitt besök där för kartritningen den 11 september, sades det mig att en studerande på annan ort översatt Blackstad i grundbenämningsnamn till den bleka staden. Tack så mycket kära vän och medmänniska, det blir ju alldeles samma namn i grundspråket; blek, black, trött, utkimmad eller utfattig. En sak är dock säker: enligt min mening betyder namnet läget i backen. Här har vi en annan betydelse; Lien har samma betydelse som backen. Här stödjer jag mig på jordbruket; backen är skärans tid, lien är liens tid. Det må vara hur som helst, namnet är inte ensamt. I Östergötland finns socken som heter Blackstad, för länge sedan stavades det Blaxstad.

ANTON RIBBERSTADS BESKRIVNING AV BLACKSTAD

Blackstad 4 mantal, 258 hektar. En gård köptes år 1646 av generalmajor Per Linderoth, testamenterades till riksrådet Gustaf Kurck, men reducerades. Ägare av 1 mantal var 1850 Karl Jönsson, av en gård 1870 N.F Olsson. Av ¼ mantal 1880 brukspatron Gustaf Burén, 1894 av kronolänsman K.A Almgren, då 13/16 tillhörde A. Abrahamsson och 1 mantal och 15/16 N.F Olsson från Nybble. Blackstad hade 1910 4 ägare, varav A.B Wallman och P.A Pettersson.

Så långt Ridderstad. Men under 1800-talets senare del har ju funnits åtskilliga andra och en mängd arrendatorer. Vad som får att gå fram ska nu omtalas, men låt oss först visa ett kartblad över Blackstad. Här har vi de tre gårdarna som fridfullt ligger kvar vid den ärevördiga gamla byn, ladugården utbyggd nere vid bäcken, knekttorpen, vägen till det ena torpet, den storslagna Eriksgatan till grannbyn Lundby, som den gamla generalstabens karta visar den. Gammalt blir nytt. Nu är det åter väg här 1943 från Lundby 1 /12 mantal öster om vägen och väster om G.T 88. För att få det begripligt har jag även ritat in delar Lundby. En Lundby norrgård, Sundbergs och Livs grenadjärtp, Öbergs Stakegård och Oskar och Hilma Anderssons Stakegård, gränsen Utterstad och Appuna.

MJÖLBY- HÄSTHOLMENS JÄRNVÄG

Den togs storstilat i bruk 1910 med dragning över Blackstad och något senare stickspår med växel och lastkaj på platsen för Blackstads mosse intill bäcken, för upptagande av brännrotv och lastning. Genom en händelse låg växel och spåret kvar år 1919, men ett par år senare blev anläggningen nedriven. I minnenas tid har det varit alldeles intill i tegel , högreslig, några år tidigare kom den elektriska transformatorn till. Ett företag som gick i störande konkurrens 1943 vid den gamla byn. Sådan är utvecklingen.

BLACKSTAD ÖSTERGÅRD

Jordboksnummer: 1. Jordregistreringsnummer: 1. Nuvarande ägare och brukare: Anders Robert Samuel Samuelsson född 1883 den 10 November i Svanshals. Hans Hustru Edla Sabina, född Andersson den 27 oktober 1891 i Rinna. Dito Västergården som också Samuel Samuelsson äger och brukar. Avsöndrad Örmossen liksom Manfelmossen. Dessa utbrytningar i mosse går i min uppfattning att vara den tidigare i försäljning till AB Mjölby-Blackstad Torvmosse, som senare återköptes av gården det som en gång avsöndrats. När jag går valsen runt Blackstad stöter jag på mossar både i väster och öster, varför jag då återkommer med säkrare uppgifter. Som tidigare öster och västergård i enheter i en tid, delade i en tid, vilket är ärvdarätt, giftorätt och annan rätt, i det att sonen togg dubbelt upp mot dottern och kanske mer, köp och byte, i du handslag, allmogebönder, amen!

Så till slut blev Öster och Västergård en enhet, och har även den en hög ålder, anseendet är bland de högsta i Blackstad by och är den största till ytan. Som jag tidigare sagt. Kan det har varit denna gård 1646 inköptes av generalmajor Per Linderöth, senare riksrådet Gustaf Kurck och slutligen blev reducerad. Om vi sen går till 1865, så blev jag upplyst av nuvarande ägare, var det en August Rydberg som var innehavare av gården. Det var Rydberg som byggde upp den nuvarande ladugården med den höga och branta körbanan från landsvägen. Han byggde också upp magasinet och materialboden. Det torde även varit denne Rydberg som en tid var arrendator i Väderstads Prästgård och Vallsberg Storgård. Efter vad jag sett i gamla tidningar, var denne traktens skönskrivare.

År 1880 var brukspatron Gustaf af Burén ägare, och 1894 Kronolänsman K.A Almgren. Det ar han som öppnade torvmossen , byggde en torvlada som efter åtskilliga år i sin skrumplighet blåste omkull.

Någon gång in på detta sekel (1900 e anm) var en Axel Stråle i Nässja ägare till gården. Han i sin tur sålde den till nuvarande ägare , Samuel Samuelsson, med tillträdelserätt den 14 mars 1911, då gården på grund av de många arrendatorerna var kommen i vanhävd. Nu är det annat på Samuelssons tid, på gården puttrar gengastraktorn och på logen går tröskverket med elektriskt kraft, där anordningen var så god att säden blåstes ren i plåtrör upp på magasinet, halmen hamnade i ladorna och bynket på sin plats. Det hela gick beundransvärt. Något år tidigare rullade även bilen men nu har kriget tystnat den

År 1941 genomgick mangårdsbyggnaden en grundlig modernisering, stor och rymlig som en gång varit södra flygelns ostmejeri. Den östra flygeln hat länge varit riven, men byggnaderna i norr och söder står kvar som gården behöver dem. På södra gaveln står fortfarande de kära

blommorna. Ett det hela byggnader Östergård på gammal grund i gammal by ligger kvar, härigenom verkar det som om Mellangården ligger inklämd, då ladugården med övriga hus säger ett annat.

Av de många arrendatorerna på 1800-talet kan nämnas J.A Åman, en äkta smålänning, baptist och frireligiös, ledare för denna sekt och föreståndare vid denna tid. Det var Väderstads första baptister, som hastigt spred sig till Vistad, Lundby, Väderstads by och Vallsberg. I Lundby hette Åmans kollega Tolv. Det var stugmöten, predikningar och stordop i Rinnasjön. Vad som var kyrkligt var i deras ögon aldrig odugligt. Rörelsen växte, år 1900 byggdes nuvarande Betaniakapellet på mark som skänkts av Bosgård. Det har ju senare tillbyggts, och det syns och väster och öster. Det första kapellet byggdes i norr och söder. I det första kapellet var jag vaktmästare 1911-16, men blev efter 5 års slit och släp utsparkad, som tack för sist.

Baptisterna blev sedan själva utkörda ur sitt eget hus av sin egen avkomma, Örebroarna, och den lilla gruppen har återigen stugmöten. Allting går igen, som kärringen sade, när hon gav grisen fläsk.

Vid Östergården finns två arbetarbostäder, det ena grenadjärtorpet nr 88, moderniserat, och det andra uppbyggt av timmer från grannbyns grenadjärtorp. Där bodde som statdräng år 1936 David Gerhard Johansson född den 6 dec 1900 i Varv socken. Hustrun Linn Elisabeth, född

Klint den 23 september 1904 i Hogstad, statdräng Gunnar Karlsson, född den 23 juli 1895, i Rök socken, hustrun Beda Evelina Ingeborg, född Petersson den 8 september 1898 i Rinna. I Grenadjärtorpens 300-åriga historia var Blixt den sista innehavaren. Han var född Lilja på ett ställe som heter Bergslund, där Lilja mor bedrev svartkonst som av den lägre befolkning betraktades som djävulens verk. Så brändes denna farliga bok av sonsonen Blixt och dennes hushållerska i Bergslund. Vilken uppfattning i vrångbild. Då jag några dagar senare kom dit och bad att få köpa mor Liljas läkebok, pekade Blixt och hushållerskan ut på landet i guds namn. Ja, det var en tusenlapp det!

ÅKERJORDEN

I Blackstads långsträckta form har Östergården sin vackra åker i heldrevna gården i nordväst om gamla byn, som alltforts gårdens byggnader, och det flott myllan i goda åkern kallat syltorna. På söder mellantinget i sin del åkermark men av annan natur och sämre konsistens. Där har vi även åkerns sämsta klass, mossjorden, skogsmarkerna. Min mening har inget annat utrymme än på söder. I slutskrivning runt byn återkommer jag med en del annat, som ytterligare gården menat kräver en resa dit. I känslan av kanske opassande i det att fru Edla Samuelsson blivit svårt sjuk och ligger i Linköping, har vad som inte är tvunget fått anstå. Vid mitt besök på gården den 11 september såg jag äldsta dottern Dagmar men en slät guldring. Hon har gått kärat ner sig i en pojke från Ödeshög. Bra gjort, det gillar farbror Stark. Äldsta sonen, som jag glömt bort namnet på, hade varit i Finland som motorförare av traktor.

BLACKSTAD LADUGÅRD

Det låter tillfredställande. Måntro de andra gårdarna inga lador har? Jodå, i gamla Blackstad by var de här två starrladorna liksom all övrig mark en gemensam sak, kallad Ladorna, där blötmarkens starr bars in och delades. Var denna gård före byns laga skifte 1825 legat som

utbrytning eller i gifte, får man väl anta från mellangården eller norrgården. Gården torde då i utbrytning legat på norr vid urberget, att den varit en smula ringaktad, med kanske dåliga byggnader. Vid skiftet blev den utflyttad, då de tre övriga låg kvar, sades det liksom passande, till ladorna med honom, då han tack så mycket, till skänks fick både lador och namnet Ladugården. I förståelsen gammalt var detta blöthål, liksom blötnäsans utjordar och Blackstad i kartan figur denna klump, var det ingenting annat heller. Men det som en gång varit sämst, har nu blivit bäst, i Sveriges fetaste vetejord, tack vare vetskapen om utdikning. Som 1825 där har du ditt ned med dig, kan man väl säga att den mangårdsbyggnaden vi nu ser, kan vara 100 eller 110 år gammal, då storstilat mot vad i gamla byn varit, ladorna blev hjälpligt tillbyggda, med under åren kanske ännu mera har vi vad vi nu ser, vad som olagligt kallas Lilla Blackstad, som allmänt uppfattas som rätt, men är fel. Detv som tidigare varit ett storslaget Ladugården, har på senare tid blivit Lilla Blackstad, litet undanskymd bland Halm dösar och trängsel vid Stockholmsvägen och Lundbygränsen. Men läs nu Skriftens ord: Jag skall riva ner mina lador och bygga större. Men lägg dem då öster om bäcken, det säger Carl Johan Stark! Men om bäcken vill jag säga, att den går att tämja som ett stordike, men som vild i denna mjuka lera den en stormuddre i all förstörelsens mjuka mark, se kartan som biläggs vid valsen runt Blackstad, då jag kommer dit.

LADUGÅRDEN

Jordeboksnummer: 3 Heman: ½ mantal. Här inberäknat från Mellangården eller Norrgården, en Värnäs utjord som jag omgående skall närsluta i kartan. Ägare är Petrus Alfred Öberg, född 1868, nu död. Hans hustru Klara, född Bengtsson den 22 september 1875 i Slättåkra i Halland. Mantalslängden säger vidare: Sonen Ernst Fritiof Åke Öberg, född den 8 maj 1903 i Torup, Halland, är nu arrendator.

Från kyrktalslängden 1873 ser vi som ägare till Blackstad Ladugård Anders Abrahamsson. Naturligtvis var denne Abrahamsson gammal då men han var den förste bebyggare här som utflyttare från Blackstads gamla by. Från hans krafts dagar i Lilla Blackstad har min far berättat en historia: Han hade råkat få till hustru en så djävlig käring, att han många gånger blev tvungen att bruka våld.

Vid ett tillfälle hade Abrahamsson en stor, kraftig dräng. En dag på hösten hade bonden och drängen varit borta på en längre marknadsresa och kom sent hem. Detta gjorde käringen rasande. Hon låste dem ute och öppnade ej då de kom hem. De bultade förgäves. Då rann sinnet på Abrahamsson. Han befallde drängen att med en yxa slå sönder dörren, vilken denne också gjorde. Vilken käring, var hon fullt klok månnstro?

Abrahamsson själv sin ålder som maktinnehavare blev så plågsamt störande för sönerna att de närmast våldet övertog makten i gårdens uppräckning som de sade till gubben var på väg till fattigstugan. Landsvägen ända bort till Nybble statsstuga. Nej här skall bli annat av! Då gubben lade sig, och sönerna fick regera bäst de ville. De gjorde de också som riktiga karlar med hushållerska. Då gården med tiden blev en mönstergård med prima hästar. Man lade särskilt märke till pojkaras underliga klädsel, de skörtlånga barskinnsplätsarna vintertid. Gubben Abrahamsson blev överflödig och avsomnade, salig i åminnelse, och hans äkta hälft käringen också. Sönerna tröttnade med tiden på livet i lilla Blackstad och sålde gården omkring 1912. De köpte sig ett hus i Mjölby när allt var rättvist fördelat. Så gick de feta

hästarna till slakt, gubbarnas pälsar brändes, de klädda sig snygga och med sin hushållerska för den ena till Linköping, de två andra till Mjölby.

På sin tid ägde även Blackstadspojkarna en utjord vid slätten i Rinna, där grönfoder bärgades och bars in en lada. På våren kördes höet hem till Blackstad. Vid ett sådant tillfälle kom jag kom jag i samspråk med dem vid Varpliden, för mig en underlig syn med de fasansfullt feta hästarna, det höga hölasset och de två pälsabönderna som travade bredvid på landsvägen. Vad jag här vill ha sagt är, att aldrig har de hästarna sprungit ett steg och aldrig hade pälsagubbarna åkt en meter, utan de gick alltid bredvid lasset. Utjorden i Slätten såldes senare till Slättens gård.

EN DONATION

Blackstadspojkarna dog ogifta och utan bröstarvingar, skänkte därför allt till Väderstads socken, främst då till skötsel av familjegraven. För uppbyggandet av Väderstads gravkapell gavs 8000 sek. Donationen skall gå till Väderstad kyrkas försköning, som först utfaller 2024. Alltså 100 år efterdonations mottagande. Men jag tror nog att kyrkan behöver förskönas förr.

Petrus Öberg blev nästa ägare, en bonde med stor begåvning och kroppshydda, många barn. Det gans framgång, medgång och allt vad detta liv har att erbjuda, tills för några år sedan, då sjukdomen slog till och ändade hans liv. På gravstenen på Väderstad Kyrkogård står: Hemansägare P.A 1868-1937. Han blev alltså 69 år. Av sönerna märks en kantor i Rinna, de övriga är bönder. Lilla Blackstad med sitt låga läge har åkerjorden närmast intill öster sida med sträckning både norrut och söderut, en svartjord som före uppodlingen tillhörde Blackstad blötmarker med starr och slätterängar, midsommarglädjen och våt om fötterna, ladorna som uppodlad svarthet, dy på lerbotten, två materier liv, det förra lera, tillkommen tidigare och dyn senare som kulturjord i god finhetens sammanblandning. Jag ser här främst potatisjord. Så uppodlad åker finns en Varnäs utjord. Skogsmarkerna är längst på söder mot Särstad i Rinna och västerut i Lundby, där också en mosse finns. Kartbladet sidan 3.640 visar utjorden till lilla Blackstad och även hela utjorden från Blackstad Mellangård och Norrgården. Lilla Blackstad har här $\frac{1}{4}$ mantal utjord österut och den andra gården som kallas Blackstad Herrgård $1\frac{1}{2}$ mantal utjors, det vill säga två utjordar, då lilla Blackstad äger hälften av den ena. Den andra äger nu Utterstad i Appuna, Karl August Johansson. Utjordarna går i benämningen Varnäs avsöndrad $\frac{4}{4}$ och $\frac{5}{4}$, vilket stämmer bra, köpt tidigast från Varnäs av de två Blackstadgårdarna Mellangården och Norrgården. Arr de senare sålts flera ggr om, förändrar inte ursprunget av de första köparna och om de är likt alla andra av Varnäs utjordar, finns här ingen fasta på dem, utan de ligger på ofri grund, lika med lös egendom. Tidigare gick en väg mitt över utjordarna, nu går den på södra kanten, vilket även bevisar en sorts hopkok. Det har sagts mig, att här vid utjorden för länge sedan stod en stuga, där en Utter bott. Om så varit fallet, var säkert mannen Utter knekt i Utterstad. Vid mitt besök den 11 september var utjorden höstsådd med vete, närapå sent sådd, ehuru i träde med radsåningsmaskinen krokigt. Jorden är Östgötaslättens bästa vetejord på lerbotten, den andra delen $1\frac{1}{2}$ mantal utgörs av beten. I Övrigt ligger Lilla Blackstads skogsmarker på söder, vid gränsen emot Lundby ligger några småställen vi återkommer till.

BLACKSTAD MELLANGÅRD Jordregistreringsnummer 4/3, $\frac{3}{4}$ mantal i sambruk med BLACKSTAD NORRGÅRD. Jordregisternummer 5/3, $\frac{1}{2}$ mantal, och även BLACKSTAD LILLGÅRD Jordregisternummer 6/1, $\frac{1}{4}$ mantal i ett. Ägare Henning Anders Alfred Andersson i Väderstad Löneboställe, död år 1943. Brukare är dennes måg, Knut Stefan Andersson, född den 2 oktober 1899. Gift med Maria Edith Vilhelmina, född den 29 september 1901 i Väderstad. Hon har en medfödd hörselskada. Som föregående blad: jämväl tidigare en utjord till Mellangården 4/4 och en utjord till Norrgården 5/4 avsöndrat från Varnäs, som föregående ägare Wallman sålde till Utterstad, de är dock skattelagda i Väderstad. Gården med sina hopplockade delar är närmast att likna vid Öster och Västergården, men vid min fråga, kom svaret att gården kallas Blackstad Herrgård. Lagenligt finns ingen Herrgård i Blackstad och detta namnbyte kan inte ligga så värst långt tillbaka, men för att göra mig förstådd, skriver också jag Blackstad Herrgård.

Låt oss nu gå till fyrktalslängden för år 1873 i Väderstads socken och se vad den säger om denne Blackstads Herrgård, som också var till en gård i Slätten, Rinna. Fyrktalslängden säger: Nils Fredrik Olsson, enastående man, född 1819 och död 190. Hans maka Lovisa Charlotta, född 1821, död 1900. Senare skall jag här närsluta ett kartblad på deras gravar på Väderstad kyrkogård. Nu först roar det mig att ta med en skriven väderleksalmanack för år 1876, som bladvis är sammanbunden med en skriven dagbok från samma år, funnen av byggnadssnickare Oskar Johansson i Vallsåker, Väderstad i trossbotten och skänkt till Väderstad museum 1943.

Januari månad.

1. 14 grader kallt skjutsföre
2. # snö
3. # snö
7. 8 grader kallt snö och rimfrost.
8. 14 grader kallt # 9.
rimfrost.
10. 5 grader kallt.
11. 3 grader kallt, lugnt
12. # #
13. # #
14. 4 grader kallt, blid snö.
15. 5 grader kallt, blid snö.
16. 3 grader varmt, mildväder.
17. 0-gradigt.
18. # lite snö
19. 0-gradigt, klart
20. 5 grader varmt, lite regn.
21. 4 grader varmt.
22. varmt.
25. blåst
26. #

28. 4 grader varmt
29. 5 grader varmt, dimma
30. #
31. 4 grader varmt.

Februari månad.

- 1, 6 grader varmt.
2. 5 grader varmt.
4. varmt, mulet.
5. 0-gradigt, snö, ostlig vind.
7. 4 grader kallt.
8. #
9. #
10. # lite snöyra.
11. 2 grader kallt.
12. 7 grader kallt.
13. # snöyra.
14. 12 grader kallt, mulet och yrväder.
15. 5 grader kallt.
16. # yrväder
17. 7 grader kallt.
18. 3 grader kallt.

- 19. 3 grader varmt, mildväder, regn.
- 20. 0-gradigt, litet snö.
- 21. 4 grader varmt.
- 22. 2 grader varmt. 23. 4 grader varmt.
- 24. 5 grader varmt.
- 25. 10 grader kallt, lite snö.
- 26. # klart.
- 27. 8 grader kallt, yrväder.
- 28. 10 grader kallt.
- 29. 13 grader kallt, snöoväder.

- 6. # 7. 2 grader varmt snö
- 8. 5 grader kallt.
- 9. # snöoväder
- 10. 3 grader kallt
- 11. 4 grader varmt regn
- 12. 2 grader varmt snö
- 13. 3 grader varmt
- 14. 4 grader varmt regn och snö
- 15. 0-gradigt
- 16. 4 grader kallt
- 18. 3 grader kallt
- 20. 5 grader kallt om nätterna

Mars Månad.

- 1. 13 grader kallt.
- 2. 0-gradigt snö.
- 3. 4 grader varmt.
- 4. # mildväder.
- 5. # regn

- 23. # snö och blåst
- 24. 10 grader kallt
- 25. 13 grader kallt 26. 15 grader kallt
- 27. 13 grader kallt
- 28. 10 grader kallt 29. 5 grader kallt
- 30 0-gradigt regn

April Månad

- 5. blåst och torka
- 6-8. # hela veckan
- 9. blåst men ljumma vindar.
- 10. kallt
- 11. snö
- 12-15. kallt om nätterna.
- 16. vackert väder.
- 17. mulet
- 18. #
- 19. lite regn

- 20. Starkt åskväder, regn 21. # mycket regn 22. strömoln.
- 23. Lite regn
- 24. varmt
- 25. vackert.
- 26. Nordlig vind.
- 27. # 28. lite snö.
- 29. 0-gradigt

Maj Månad

1. snö
2. #
3. vackert väder
4. #
5. #
6. Regn.
7. Vackert väder

15. Klart väder
- Följande vecka klart och vackert.
24. Regn
27. Vackert väder
30. regn
31. Blåst

Juni månad

1. Varmt.
2. Mulet
3. Dagsregn
10. Åska med störtskurar.
12. Vackert väder.
13. Regn
14. Mulet.
15. Vackert väder.

4. Regn
- 5-8. Regn
9. Vackert väder.
- 16-24. Varmt
25. Klart
- 26-28. Varmt.
29. Svalt.
30. Varmt.

Juli Månad

1. Lite regn.
- 2-16. varmt och mulet.
17. Vackert väder.
18. Lite regn. 19. #
- 22-26. Varmt men klart.

27. Sjusovarereg
28. Lite regn.
29. Mycket regn.
30. Vackert väder.
31. #

Augusti Månad

1. Varmt väder.
2. Klart.
3. #
4. Regn 5. Vackert.
7. #
8. Regn

9. Varmt
- 10-16. Heta dagar.
22. Regn
27. Vackert
28. Regn
29. #
30. #

September Månad

1. Mycket regn.
2. Regn
3. #
4. Vackert väder.
5. Regn.
6. Vackert väder.
- 7-12. Regn

Oktober Månad

1. Vackert väder.
2. Kallt, frost
3. Vackert väder 2 dagar
5. Regn
6. Vackert väder.
7. I fyra dagar regn
12. Blåst
13. Regn
14. Regn och åska

13. Vackert väder.
15. Dimma
16. Regnade hela dagen och natten.
17. Regn.
- 18-23. Vackert väder.
24. Frost.
- 25-29. Vackert väder.

15. Vackert väder
16. Varmt 14 grader
17. Varmt.
18. Blåst och kallt.
19. I tre dagar vackert väder.
22. Klart hela veckan.
29. Kallt
30. Frost
31. Ingen anteckning.

November månad

1. Ingen anteckning
2. Kallt
3. I två dagar kallt.
5. Kallt
6. I två dagar snö.
8. Yrväder
9. Kallt 11. 10 grader kallt.
12. 8 grader kallt.
- 13 #

12. 10grader kallt.
13. 8 grader kallt.
14. I tre dagar 5 grader kallt.
17. I två dagar #
19. Blåst och 10 grader kallt.
23. Yrväder och 15 grader kallt.
24. Julafton 22 grader kallt.
25. Juldagen 27 grader kallt.
26. Annandag 14 grader kallt.

December månad

1. 10 grader kallt
2. kallt
3. 10 grader kallt
4. #
5. 12 graderakllt.
6. Yrväder och kall blåst.
7. Milt i tre dagar
10. Mulet, 0-gradigt
11. 1 grad kallt

14. 2 grader kallt 15. 12 grader kallt.
16. Mildväder
17. #
18. 5 grader kallt.
19. I två dagar 5 grader kallt.
- 24 #
26. Milt
27. Milt till månadens slut.

Så var det slut på väderleksanteckningarna det året 1876. Tack Nils Fredrik Ohlsson i Blackstad, hemmansägare och bonde. Det var mannen hala dan, välbärgad och kyrkvärd. Att han omtänksamt för eftervärlden upptecknat väderleken, visar att han varit skrivkunnig i högsta grad. Nu tänker jag också visa en avskrift av delar av den dagbok han skrivit som nu finns på Väderstad museum.

ÅR 1876

Dagbok skriven av Nils Fredrik Olsson i Blackstad

3. Gustaf Törnlöv köpt en tunna potatis, betalt 4 kronor och före jul fått 8 kappar, senare 8 kappar, om igen 8 kappar.
4. Fått 200 kronor av kapten Kinnander-rest på säd. Brand har fått 22:50 för att han håller sig skor (Brand tjänstgörande knekt). I tre dagar tröskat havre, vannat och målat.
5. Kört 4 lass havre till Slätten. 29.1 lass.
8. Fjärdinsman Kraft fått ett lass havrehalm.
10. Kom forare Johan åter.
11. Av Hultgren mältat 3 tunnor korn. Kornet väger 42 pund, maltet 33 pund.
12. Började vi tröska råg. Vi slutade vid middagen den 14:e, 2.30.
15. Var vi efter 1,5 famn ved, björk och al vid Floen (vattenpöl). Vi började tröska blandkornet, slutade den 20:e, förmiddagen.
14. Utbetalt pastorslön för Slätten med kr 5:45. Dito kommunalkvitto kr 5:70. Josef fått på lönen 5 kronor, summa 80 kronor.
18. Spetz snickrade 21 uppslagna timmerkubbar.
22. Forare Johan fått ½ tunna råg, 8 kappar korn, kr 12,50. Afmätt blandkorn 70 tunnor, tröskat på 4 dagar.
22. Köpt en tunna fetsill 30 kronor. Dito 14,5 skålpund socker, 5 skålpundkaffe 12 kronor, dito en kanna fotogen, risgryn, snus, 5 almar buldan.
- 25,26,27. Tröskade vi kornet, slutade med vanning den 28:e.
27. Skomakare Frans Blom en halv tunna blandkorn a`5,50 betalt. Körkuskarna fått betalt sedan julen med kronor 5:50.
29. Började vi giva korna och oxarna mjöl, i skålpund per styck.

31. Malt åt kreaturen sedan jul 12 tunnor blandkorn, 6 tunnor vicker och 2,5 tunnor råg.
25. Spets 14 dagar a`67 öre per dag 9:32 betalt.
22. Brand 8,5 dagar a`75 öre per dag 6.37 betalt. Oskar Lilja 6 dagar a`33 öre per dag 2 kronor betalt. Hilda i Östergården 4 dagar a`33 öre betalt med 2 kapper ärtor.

Februarius

5. I Skänninge 8,5 aln sidentyg, 4aln klot, 4aln siden mm (fin klännig)
4. Köre ett lass råghalm till Slätten.
5. Köpte en våg 40 kronor, vikter 15 kronor, summa 55 kronor. Omsatt 1000 kronor på 6 månader, fått ränta på 37,50. Uttagit på banken i Mjölby i disposition 500 kronor.
7. Köpte en tupp i Linköping för 200 kronor.
9. Omsatt 1000 kronor i Skänninge 6 månader, ränta 25 kronor.
10. Hästarna fått en tunna blandkornsmjöl, vikt 13 lispund.
11. kört ur timmer från Mossen
14. Betalt tionde till pastor i Väderstad, 70,85.
15. Begravning i Ahlarp i Högby socken.
19. Kört hem 3 famnar björkved från floen. Köpt 100 björklövsskärvar 1;50.
- 21, 22, 23. Kört ut utmärket. Hade hem 2 enhetslass.
24. Levererat till A.Andersson 33 tunnor korn a`1 krona, vikt 429 lispund netto.
25. Kört hem utmärket 1 parlass och 4 enhetslass
26. Forare Johan ett lass halm.
27. Slaktat 1 tjurkalv, vikt 22 lispund, och 2 svin, vikt 37 lispund. Brand ½ dag.

Martius

1. Forare Johan fått kontant 10 kronor och dito omigen 10 kronor, samt en halv tunna blandkorn 5 kronor, dito en tunn råg 19 kronor, och av en frun en krona, jämväl dito 2 tunnor potatis 7:50, dito tolv kapper blandsäd 4 kronor (Johan har stor familj och bor på ägorna). Till

fabrikör Samuelsson lösen för färdigberedda skinn 7,50. Vid Kronomötet fått augumentsränta 22:21. Kronofjärdingsmans lön bet. 2,45.

2. Kronouppbörd kl.9 betalt 177 kronor 86 öre. För 5 styckens tallar utmärkes huggning och utkärning betalt 6 kronor. 3,4 från utmärkes 9 lass därav 4 sågstockar vid Ryckelsby.

7. Kom Josef ner med Svarta, samt fått 10 kronor på lönen, 150:- till tjuren i Torpa.

9. Levererat 30 tunnor ärtor till Mjölby a`18,50, vikt 16, brutto 15. förutom 2 stycken sågstockar lämnade vid Rickelhag.

10-11. Huggit och utkört vid Slätten G. Svensson i 3,5 dagar.

15. Lånat Anders Magnus i Nybble 500 kronor.

17. Arvskifte efter Johan i Källarholmen, fått för förmyndarskap kronor 369:78.

18. Krantz lämnat smörja för den bruna mären för fyra kronor.

20. Brand köpt en tunna råg a`19 kronor, avbetalat 5 kronor. Brand även köpt 8 kappar flättring, 3:50 totalt.

22. G. Svensson började klyva timmer på Slätten 8,5 dagar a`1,25 23.

Köpt socker 26 pund a`45öre, kr 11:70 och 6 rullar taggtråd 2:-, 13,70.

24. Köpt ½ pund arsenik a`1,25, per kilo 5,25.

25. Betalt för en famn upphuggen ved i Allmäningen 1 krona.

27. Levererat 100 tunnor havre till Mjölby, vikt 1002 lispund, 8 pund a`95öre kronor 952,27.

28. Omsatt på dispositionsräkning 2000 kronor i Mjölby, fått 6 mån ränta a`5,50.

29. Insatt en tjurhud, vikt 3,5 skålpund i Skänninge. En bunt garn kr 8,50. Alfred 5 kronor. Diverse 1,50. Summa 15 kronor.

31. Djurläkaren Nordeman 5 kronor. Apoteket 1:90 till en ko för kolik, för samma ko på apoteket kr 1,60.

Aprilis månad

2. Statdrängen Josef rest på lönen penningar kronor 5:-, sill och salt kronor 10:-, 8 kappar vete 5,50, 8 kappar ärtor 4,50.

3. Skomakare Fredrik Björkman ½ tunna råg 9:- betalt.

5. Började vi plöja på klöverlandet.

8. Köpt diverse kryddor mm 4:64, f. k Jern 4 lispund, 7 pund a`2,20. Började harva på mossen.

12. Såddes klöverfröet 3 lispund 7 pund på odlarliden.

13. Såddes klöverfröet i Slätten 1 lispund samt dit ett lass halm. C. O Gustafsson ¼ råg, 2 kappar ärtor, för han förar djuren på Slätten. F. Jöns i Torpa ¼ tunna råg 4,50. Dito 8 kappar korn 3,25. Bortbytt 60 tunnor potatis till A. Jakobsson i Vammelby för brännvin, 153 kannor 50% och 2,5 kanna 6%. Betalt utöver 3 kronor a`1,34 gör 4,02. Korpral Hall 1 tunna råg 18 kr betalt. Av Spetz i Berget ½ tunna råg, ½ tunna blandsäd, 14kr betalt.

18. Lindblad köpt en tunna råg, 18 kr borgat. Lindblad borrat vattenledning till bryggghuset, kr 5,50 betalt. Klockan 4 på eftermiddagen brände åskan upp ladugården i Mörby. Givit dit 10 kronor.

20. Brände åskan upp en ladugård i Västra Hargs Storgård. Innebränd 1 oxe och 7 kalvar. Vägesyn kl 9 från Östad till Mjölby.

22. På auktion i Torpa köpt kälkar 12 kr, krok 5 kr, en gris 45 kronor, summa 62 kronor.

24. Började vi så havre på Dammsmaden, 2 tunnor och 28 kappar.

25. Sådde vi havre på mossen, 9 tunnor, 9 kappar.

26. Sågat 22 stockar timmer i Mjölby

28. Sådde vi ärtor 1 tunna och 16 kappar gamla. Ett lass halm till Slätten. Sålt en grisskållning, vikt 11 pund a`18 kronor, summa 94 kronor.
29. Till C. O Gustavsson i Slätten för arbeten kr 35,25 betalt.

Majus Månad

1. Forare Johan fått kontant 17 kronor. Dito något senare 15 kronor. Vi började så blandkorn på klöverlandet, vi vårplöjde, 4 tunnor och 26 kap.
4. Ett lass halm med timotej till slätten. Vi sådde 1 tunna och 16 kapp nya ärtor.
5. Då sådde vi blandkorn på Lyckelian. Sålt till grenadjär Ljung ½ tunna råg kr 9:- betalt.
8. Köpt 2 pund timotejfrö och sått på Maden 1 pund 2 kappar. Sådde blandkorn på Lyckliden 3 Tunnor och 9 kappar.
9. Köpte jag 16 kappar ärtor i Nybble, slutade sedan sådden med ärtor.
10. Sådde vickersblandsäd. 2 ½ tunna.
11. Sådde flättringskornet 4 ¾ tunna.
13. Sådde Falkenbergsslyckan med havre, 5 tunnor och 10 kappar.
15. Sådde mossen med havre 5 tunnor.
18. En fodran av Dane kronor 26:42. Dito 6 dagar a`50 öre betalt tre kronor. Dito man för 91 famnar dike betalt. Stensättare Andersson 1 tunna råg betalt 18 kronor. Brusèn 1 tunna vickershavre 18 kr betalt.

JUNIUS MÅNAD

3. Fått på intresse af fr. i Mjölby 200 kronor. Spetz ½ tunna råg 9 kr, avbetalt 1 krona. Charlotte fått 25 kronor till tandläkaren. Det var Nils Olssons hustru. Alfred 10 kronor, 5 billar 2 spadtag 14 kronor.
8. Brand fått sin bestämda årslön. Utdelning i kupong i Vadstenabank a`9kr, summa 90 kronor.
12. 46 tunnor flättringskorn vägt 626 skålpund a`105 per skålpund gör summa 657:56. Socker 14 ¼ a`44 öre 6,21. Såpa 1 skålpund a`25öre.
15. Oskar till Malmen fått 35 kronor. Släppte korna i vall på övre mossen.
17. Släppte vi på vall hästarna. Sander satt 2 broar i Slätten, betalt 7 kronor. Dito Sander en sten fot 3 kronor betalt (Sander var Tunahumpens dotterson och bodde i stugan Halvspann på gamla landsvägen intill, där han hade uthuset på andra sidan nya landsvägen. Stugan är för länge sedan borta, jorden tillhör Ängslund.
23. Släppte vall tre par oxar. G. Svensson fått 20 kronor i förskott på hackning i Slätten. Hela flåhacket är 30 rutor med rotflåhackning a`3,25, gör 97 kronor 28 öre. Här är det fråga om mossodling i slätten.
28. Var det husförhör.
29. Kom oxarna från Slätten och släpptes vall.

JULIUS MÅNAD

1. Forare Johan 5 dagar a`1 krona fått 8 kappar flättring 3,50 betalt.
2. Löst gravbrev på Väderstad kyrkogård. Betalt kronor 10,63. Släppte vall de svarta oxarna. Löst gravbrev för Anders Magnus i Nybble. Snickare Olaus 12 kappar råg, avbetalt 5 kronor ½ dito betalt.

3. Anders Magnus i Röda Nybble lånat 300 kronor. (Anders Magnus var Nils Olssons måg och arrendator i Nybble. Nils Olsson ägde även Nybble då mågen inte var mycket till bonde.
5. 6st nya liar 14 kronor, 2st 3,50 gafflar, 2 grepar 2 kronor.
6. Eriksson Mjölby 25 tunnor råg vikt 356 a`122 ½ betalt 428 kr. Köpt en slipsten i Mjölby kr 10,50, en amerikansk grep 4 kronor. Vi började slå mossen, 7 dagar på klöver. Brand 3 dagar.
8. Släppte korna på Vallsängen, även hästarna, forare Johan två dagar för mycket i beredskap.
9. Adolf i Slätten fått 5 kr för dagsverken.
10. Slagit klövern vid Falkenberg och timotejen.
13. Började slå Lillängen. Carl Johan återbetalt 25 kronor.
14. Dito man fått 10 kronor till slåttterdagsverken och dito man tog hem oxarna.
15. Carl Johan i Torpa lånat 25 kronor för säd. Dito man borgat i tunna råg 18 kr, ½ tunna blandkorn 5 kronor.
16. Gamle Spetz ½ tunna blandkorn, avbetalat 7 kronor.
17. En hackelsemaskin av Simonsson 160 kr. Blixt slagit på Lillängen. En tunna rödfärg 18 kr, 2 skålpund vitriol 3 kr, 2 kannor linolja 4 kronor, 20 kannor asfaltttjära 10 kr, 1 skålpund gulockra, 27 skålpund krita 4,30 i Motala.
22. Arbete 5 ½ dag a`3 kronor dag summa 25 kronor. Brand lastat klöver 1 dag.
24. Slutade vi in klöverhöet.
25. Öppnades lantbruksmötet i Norrköping kr 33.
27. Var det kapplöpning på Malmen, 6 personer kr 33,50.
29. Lämnat 6 tunnor råg till Eriksson i Mjölby, brutto 87 kr betalt.
30. Dito i Slätten en dag på egen kost 5 kr. Vi började köra gödsel. August i Källarholmen lånat 25 kronor.

Augustus månad

1. Beatas Kalle körde gödsel i 3 dagar a`50 öre, betalt 1,50.
3. Blixt 3 dagar 5 kr, Brand 6 dagar.
4. Slutade gödseln. Gustaf Adolf 4,5 dag a`50 öre betalt 2,50. Vi började meja rågen.
5. Forare Johan 3 dagar, dito Johan 12 dagar.
7. Brand 1 dag.
8. Omsättning i dispositionsräkning i Mjölby 1000 kronor, ränta 25 kr.
9. Dito i Skänninge 1000 kr, ränta 25 kr.
10. Körde vi råg.
14. Missionsbön klockan 10 på förmiddagen. Så körde vi in resten av rågen.
15. Forare Johan hade oxarna och körde gödsel.
16. Var Johan här på dagsverke. Mejat korn och hackat ärtor.
17. Levererat resten av rågen 25 tunnor till Eriksson i Mjölby a`122 ½ öre, vikt 359 gör 439 58 öre.
18. Betalt timmerkarlarna i Slätten 34 kronor (det var 1876 som Nils Olsson byggde ladugården i Slätten, väster om byggningen, där en rest fortfarande står kvar). Dito i Slätten G. Svensson 10 kr för hacket.
19. Körde vi korn och mejade blandkorn.
20. En drän Otto fått städja 5 kr.
21. Slutade vi kornet, 202 rökar, mejat flätttring och satt ärtorna i såtar.
24. Körde vi in ärtorna och slutade meja blandsäd.

- 25. Körde vi in flättring, 460 rökar.
- 26. Började vi meja havren, Brand 1 dag. Timmerkarlarna i Slätten fått 19:68.
- 28. Brand hade oxarna och körde säd och gödsel.
- 29. Körde vi blandkorn och begravde Nils i Sockendal.
- 31. Mejade vi havren på maden.

September Månad

- 1. Marknad i Skänninge. För timring i Slätten 15:75.
- 2. Mejat havre på maden, 125 rökar, Brand 1 dag.
- 3. Köpt en grissugga, vikt 18 skålpund a`54 öre, galt vikt 25 skålpund a` 63 öre 25:37.
- 4. Mejat havre på mossen. Kört in sista blandkornet.
- 5. Började att breda utaskan på hacket i mossen.
- 6. Enligt kvitto till anställda i Torpa gris 50 kr, kälke 12 kr, 5kr, summa 67 kronor.
- 9. För timring i Slätten 27 kr, G. Svensson i Slätten för hacket 57:60.
- 13. Slutade vi att meja havre på mossen 223 rökar. Till berget vid Ladugården köpt 2 ringar stubintråd, dito 100st knallhattar 3,50. Köpt 3 skålpund dynamit 5,50, summa 10kr.
- 14. Började stensprängningen i berget vid Ladugården.
- 16. Forare Johan 2 dagar fått betalt för 13 ½ dag.
- 20. Forare Johan 2 dagar fått betalt, dito 4 dagar fått betalt 8 kronor, vidare har Johan fått 7 kronor i förskott, då han den 16 oktober skulle ha börjat fora, vidare har han fått 8 kappar råg kr. 8 kappar blandkorn 3 kr, som han skall betala med dagsverken. Sprängt i diket vid Lillängen för 16 kr.
- 21. Stensprängningen slutade hemma 14 dagar a`2 kr, betalt 8 kronor. Smeden Tolf 4 dagar a` 2kr, betalt 8 kronor. Vi började så råg på gårdet.
- 23. Betalt stensprängarna för vad de gjort på utloppet i Lundbygårdet 2 ½ dag 3 man a` 1,50, samt maten, Pontus och Karlsson 9 kronor, Spetz 5,25, summa 14,25.
- 25. Slutade vi så råg på gårdet 7 tunnor 10 kappar.
- 26. Såddes rågen på mossen 6 tunnor 10 kappar. Mor Charlott var i Linköping, fått 50 kronor.
- 30. Vi hade främmande, bal, till kött öl mm 35 kronor, dito till musikanter 25 kronor, resa 10 kronor.

Oktober Månad

- 1. Började vi plocka potatis. Vi har tröskat vickerbalndat korn.
- 7. Då körde vi jordbank på Rytarmossen (ordet rytarmossen anger att knekttorpet fanns här vid mossen och att det i forna tider gått som rusthåll, häst och karl. Den sista knekten som tjänade här hette Drott. Torpet är rivet, där står numera endast några halvstora aplar.
- 9. Arrendatorn August i Källarholmen betalt halva arrendet kronor 150 kronor.
- 14. Smeden Bergling reparerat 3 plogar betalt kr 13,42.
- 16. Anmält min fordran vid bouppteckning efter Nils V Pettersson i Sockendal, 75 kronor utan ränta. Köpt en vagn av smeden Tolf för 175 kr. Sält en ko till honom för 50 kr. Idag slutades potatisplockning hemma, kornet 60 tunnor.
- 18. Slutades potatisplockning i Slätten, 7 korn 91 tunnor och 24 kappar. Dito var 13 tunnor plockarnas lön i netto. Summa blev 84 tunnor och 24 kappar.

21. Fått 100 kronor av Frans i Mjölby på ränta. Omsatt på dispositionsräkning 1000 kr ränta 25 kr.
23. För inteckningsförnyelse i Östgötabanken till ombudsman betalt 7,50.
24. Leverat 31 tunnor till potatis till J. Jakobsson a`4,50.
25. Hemtagit 34 tunnor från Slätten. Under dito 18 tunnor kvar, summa 83 tunnor.
26. Blev Nelly sjuk i kolik, när vi varit i slätten. På natten tycktes hon ha fått, hämtades A i Östad.
28. För vi efter Nordeman då plågorna var värre.
29. Fortfor plågorna med rev, även svullnad.
30. Kom Nordeman, då tycktes reven ha avtagit något.
31. Bättre och svullnaden började sjunka, härfor har köpts på apoteket efter trenne recept för 7 kronor 23 öre. Andersson i Östad för medicin och besvär 3 kronor. Betalt Nordeman halva åreta arvode 7,50. Det här är frågo om märren som dock blev bra.

November månad

1. Fru Lands efterträdare gård från klockan 9 till 1 betalt för livmånssdering 46 kronor per nr för $\frac{3}{4}$ därav, gör 34,50 betalt. Betalt statdräng Adolf i Slätten 20 kr på lönen. Köpt 4 ggr hästskor med söm 4 kronor och fått 10 kronor, summa 60 kronor.
6. Betalt brandstodsmedlen enligt kvitto 29, 50.
9. Blandat åt svinen 24 kappar potatis 5 skålpund. Johan Hultgren 3 tunnor korn vikt 40 skålpund.
11. Dito man Hultgren 4 tunnor korn vikt 54 skålpund a`1,30 gör 70 kronor.
14. Tröskat råg i fyra dagar.
16. Från Slätten 3 famnar granved. Från mossen 7 famnar tallved, samt statdrängen fått 1 famn.
17. Till kvarnen med julmäden. Blandat åt svinen.
18. Tröskat Blandkorn idag.
21. Återigen påbörjades utloppet genom Lundby gärde av 5 man.
23. Tröskat havre 2 dagar. Köpt 12 liter linfrökakor 8 centiliter mjöl a`8,10.
24. Slaktat en sugga.
25. Lämnat G. Larsson på uttorpet 40 kronor.
27. Till kvarnen med 4 säckar blandsäd.
28. Hultgren i Skeby köpt 16 kappar råg, väger 7 skålpund, dito fått 4 tunnor korn, vikt 54 skålpund. Köpt 5 tjog björklövs kärvar av A. Fredriksson.

December månad

1. Sält Krona till Lilja för 72 kr och 50 öre (Krona var en ko och Lilja bodde på Blackstads ägor. Blandad åt svinen $\frac{1}{4}$ tunna potatis med 10 pund gröpe samt kokat 1 fot ärtor åt svinen.
2. G. Larsson fått på utloppet 45 kronor. Dito 55 kronor.
3. J. Jakobsson Mjärdevi 31 $\frac{3}{4}$ tunna potatis, betalt med 142 kronor.
6. På mötet i Skänninge sålt en kviga för 120 kronor.
7. Slutade vi tröska flättringen 3 dagar.
11. Gjort sockenskjuts till kvarnen, ett par hästar. Betalt organist och skollärare lönen 25 kronor.
12. Slutade tröska i Slätten.
15. Slutade tröska havren 3 $\frac{1}{2}$ dag.

16. G. Larsson fått återigen 20 kronor på utloppet. Blandat åt svinen 1 ½ tunna potatis 10 pund. Kokat 1 fot ärtor åt svinen.
19. G. Adolf i Mota 29 dagar a` 75 öre gör 45 kronor. Betalt stathustru för 15 ½ dag a` 25 öre gör 4 kronor.
23. Forare Johan fått betalt för 60 dagar a`75 öre gör 45 kronor.
27. Johan Hultgren fått 4 tunnor korn a` 17 kronor. Kört ett lass havrehalm till Slätten.
28. Kört hen 5 famnar ved från mossen. Ett par nya bogträn 4 kr. Andersson 1 krona. Blandat åt svinen. Kokat 1 fot ärtor.

Den för oss nu levande år 1943 och senare i ett kommande så högt värdefulla dyrgripen Nils Fredrik Olssons dagbok år 1876 är ett sin tid Blackstad höga kult bönder i välförmåga, ordning och skick. Ehuru med den teknik maskineri och höga utveckling som nu finns i Blackstad var det ej. Kan då 1876 nu 1943 överträffa? Är et ej och kan det ej. Dagboken sin underliga väg och nu sin plats på Väderstad museum, har i sin lärdom 3 års dagsböcker, skrivna av organist och klockare C. A Andersson i Väderstad sin begåvning född Burèn på sidolinjen Ekeby Åsbo eller kanske Boxholm. Några år tidigare. Två av dess klockare Anderssons dagsböcker har letat sig till Linköpings museum och storstilat lyser där ett Väderstad. En kom i Karl Axel Petterssons i Östad händer, nu boende på annan plats.

En dito journalbok för 1860 som för några år sedan blev funnen i en grundmur i Lämminge, fördes gladeligen till Väderstad museum, även en dagbok från 1867, skriven av en fru Lindeberg, hustru till en kronofogde. Boken hamnade i trossbotten till ett hus, där den för några år sedan hittades av en byggnadssnickare, som frikostigt skänkte den till Väderstad museum. Vad tycker ni om dess dagsböcker från Väderstad Socken? Och vad säger ni om de missgärningar som gjorde att böckerna gömdes. Vi får instämma med den vise mannens ord: Somliga dagar slipsten och andra slipar!

Nils Fredrik Olson i Blackstad var på sin tid en rik bonde, då han ägde stora gården i Blackstad, Varnäs utjord, Röda Nybble och Slätten i Rinna socken, samt något som kallades Källarholmen. Han hade två söner och två döttrar. Den ena sonen , Oskar Olson, gifte sig och blev måg i Millingstorp i Rök och hemmansägare i Stora Kullen i Svanshals. Han är död sedan länge, men hans änka lever. Den andra sonen gick det dåligt för. En av döttrarna gifte sig med Anders Magnus Magnusson, som arrenderade det så kallade Röda Nybble, men emedan Anders Magnus var herrekarl och skrivare gick det sämre med jordbruket, så Nils Olson fick sälja Röda Nybble. På den tiden tillhörde Varnäs utjord Blackstad, som bete förlagt till Röda Nybble. Men detta upphörde när Nybble såldes och gick tillbaka till Blackstad igen. Under tiden som Anders Magnus drev Nybble byggdes en ny ladugård med körbana.

Den andra av Olsons döttrar gifte sig med en befallningsman från någon större gård i Skänninge. Han hette Börje Vallman och blev så småningom bonde I Blackstad Herrgård. Död för ett tiotal år sedan. De hade mig veterligen inga barn.

VARNÄS UTJORD

De som Mellangården och Norrgården långt tidigare genom avsöndring från Varnäs tillägnat sig. Genom avsöndring i två gårdar; Mellangården och Norrgården. Men se kartan! Genom arv, gifte eller dödsfall kom åter Norrgården i avsöndring till Ladugården, som även går under

benämningen Lilla Blackstad. Sedan fick Ladugården efter avsöndringsdelen en fjärdel från de två utjordarna, eller hälften räknat från var och en av dem, Norrgården

Det som senare kom att kallas Blackstad Herrgård fick rättmättigt 1 ½ del av Varnäs utjord. Mellanstrecket i ägo utjord Lilla Blackstad och Herrgården, ehuru det står en gärdesgård där har jag ej vågat mig på vad som tillhör Lilla Blackstad har senare blivit uppodlad till vetejord. Då Herrgårdens ägor ännu går som betesmark och stöter i söder emot Lundby Norrgård, i väster mot Väderstad Skattegård, norr Karlebytorp i Appuna. Till vad nytta eller skada har Herrgården sin del ofrånkomligt blåögat bäcken, icke allenast en bäck, utan två, förstörelsens dikesbank, broar och elände. Förbannade utjordar, får jag fråga om ni har någon fasta på dem? Är de likadana som alla andra utjordar därtill? Svaret är kanske att de inte vet. Det må vara hur som helst, bara jag slipper ifrån dem. Men om jag minns rätt, så såldes Herrgårdens utjord under Börje Vallmans tid till en Andersson och Ahlström i Appuna, sist nu en Karl August Johansson i Utterstad. Det får dock räknas till Väderstad socken?

BLACKSTAD HERRGÅRD ARRENDATORER.

Jag kommer ihåg ett par stycken; Adolf Pettersson med glasögonen. Han var född skogvaktare från Kolafall i Rök omkring år 1865. Han gick i unga år i garvarelära hos en Mäster Personne i Väderstad. Väl utlärd for han till Amerika och blev garvare där. Så kom han att skada ena handen och for hem till Sverige igen, där han blev arrendator i Väderstad herrgård. Sitt förra yrke och litet orolig i blodet, spelade herreman i Herrgården, part bonde ibland som dragare köpte han Pettersson ett par rasiga åsnor, som sport vintertid snö och före åkande häst i en högfjästad i fornnordisk vitmålad träskokälke kallad gammalt åkatyg, skam riddare vad det gick!

Tid och år gick, tyst och stilla, men så kom kraschen, döden för Gustaf Edlund i Väderstad, då förlust i borgenförbindelse obetänksamt även stötte Adolf Pettersson, som då slutade bonde upp. Adolf Pettersson ungarl och ogift, sitt goda humör, kommer dag så kommer råd, fann livet lätt hos släktingar och bekanta, med övriga medmänniskor i ett vänligt ord, lever än.

Efter honom kom en smidesmästare Sem Andersson i Karlebytorp. Det var en bonde som hette duga. Han skötte Blackstad mönstergillt i flera år. Som i och med ätten och börden Olsson och Vallmans död kyrkogården försåldes, jag tänker mig sådär 1931. I en ny ätt och börd till Henning Alfred Andersson från Väderstads Löneboställe, född 1872, nu död. Åt sin måg Knut Stefan Andersson född 1899, hustru Maria Edit Vilhelmina, född Andersson 1901. Härmed kom gården i nya händer, det gamla är förgånget och kommer aldrig tillbaka.

Gården vackra byggnader ligger helt på norr, med fasaden mot öster vid gamla bygatan. En lysande vit mangårdsbyggnad med flygel, som tidigare var arrendatorsbyggnad. Ladugården ligger ytterligare norrut och torde blivit uppbyggd omkring 1875. Mangårdsbyggnaden och flygeln antas vara något äldre. Markytan med jorden har samma läge som Östergården på dess mitt, fast österut. Ett långsträckt gärde längre mot norr. På söder är Falkenbergsgärdet och de otäcka messarna, som nu användes som bete och andra sankmarker och skogsmarker emot Södergården. Drotts gamla knekttorp är borta, likaså Falkenberg, endast stugplan och några fruktträd vittnar om platsen.

SÖDERGÅRDEN

Jordboksnummer 7, hela hemmanet $\frac{3}{4}$ mantal. Ägare Klara Matilda Pettersson, född 1857, arrendator Bror Gunnar William Pettersson, född 1895. I fyrktalslängden för 1876 står: Blackstad Södergård nr 7 $\frac{3}{4}$ frälse. Ägare Anders Johan Jonsson.

Det har mig nu sagts att denne man var en bortskämd latdrög. Emellertid var han nu rikemansbonde i Södergården. Gift men en "Karl Nilsas" dotter i Lunby i Stakegård dock kallad den rike. Hur rik han än var så skötte han gården med en farmors händer och efter ett antal år tog det slut. Då såldes gården till Nils Olsson i Blackstad Herrgård och Anders Jonsson for till Linköping som utfattig. Hans fru hette Charlotta.

Som kartbladet 3.706 visar är Anders Jonsson tilltänkta gravplats på Väderstads gamla kyrkogård alldeles riktig. Då Nils Olson köpte Blackstad Södergårds äktahage, så följde även Börje Vallmans familjegrav i en svartpolerad granit med prydda kullar framför. Österut visar en gravkulle som jag tror vara Nils Olsons son Oskar Olson i Stora Kullen. Han var ej värst gammal då han dog och hamnade därför här vid släktgraven vid Väderstad. Som jag förut nämnde, dog Nils Olson 1906. Sterbhuset ägde även Blackstad Södergård, som år 1907 såldes till en Adolf Pettersson och hans hustru Klara Matilda Pettersson. Hon hade tidigare varit gift med en mjölnare i Stengårdstorp i Rök, som genom en olyckshändelse omkommit i kvarnen. Då Adolf Pettersson som efterträdare hennes andra man och fader till barnen tillträdde, i avflyttning från Stengårdstorp till Blackstad Södergård, som de då inköpt. Efter några år byggde de upp nuvarande vackra hus med fasaden vänd emot vägen.

Underlig är tidens gång. Efter ytterligare några år flyttade Adolf Pettersson med pengar från gården till Lilla Harstad i Väderstad, där han hade hushållerska. Klara stannade kvar och lever ännu. Sonen Gunnar Pettersson är arrendator, gift och måg i Pryssagården i Haddestad. Adolf Pettersson flyttade sedermera till Mantorp som husägare. Som jag redan påpekat har nya byggnaden fasaden mot Stockholmsvägen, som tidigare var Eriksgatan, där Uppsalakungarna for genom landskapet för 800 år sedan. Genom sin trånghet, gamla byn, gamla Eriksgatan och sist Stockholmsvägen, har ladugården sin mening i samma riktning, som i ålder är betydande äldre. Från byggnaden sträcker sig även en utväg mot den gamla bygatan i öster. Gården sluttar något mot öster. Sina åkrar har den på ömse sidor om Blackstadbacken, norrut mot Östergården. Här byggdes i somras upp en transformator av järn på backkrönet. Ingående 20000 volt och ut får man 6000 volt. Det finns ledningar och kraft i Blackstad. Det är mening att den gamla tegeltransformatorn skall rivas så småningom. Längre ner på söder i sydöstra hörnet mot Rinna löper bredbent Statens stora elektriska kraftledning från Norrland, via Motala till Malmö, vad sägs om det! Det finns ingen by i Väderstad som kan överträffa det. Södergården har också ett jordstycke norrut och mot Sockendal, som en gång var ett böljande kärr. Men nu är det världens bästa åkerjord, kallat Sylterna. I det märkliga hörnet emot Rinna socken har Södergården i skiftestilldelning fått sin skogshage, där en fornbebyggelse, som liknar den på andra sidan gränsen påträffats, det vill säga forngravar.

BLACKSTAD GEOGRAFISKT

Det är främst vad stenåldersmänniskorna såg och intog till bebyggelse. Den centrala kullen i backen vid urbergets vårta, i fall mot väster, mot norr över berget sett en havsbotten. I öster

sluttar det lätt mot Sockendal. Mot söder vidtar de osaligas land, tillvänt av djävulen själv, med bergklackar utfyllda emellan med svarta dyhå. Orsaken till alla dessa mossar och kärr, som Blackstad även smittat ner Mörby och Särstad med, är urbergets jämna nivå utan större kuperingar och mindre gölar med stillastående vatten. Som obehindrat gick i stigande och utbredning i förstörelsen som sjukdomen kräftan, tills människokrypen kulturellt i naturens dämbord Lundby berget tog utfall, diken och började odling, som mossåker, brännorv och annat. Detta var mycket dumt, utom bortagandet av naturens dämbord i det utloppsdikey och spårdike som obönhörligen gav dödsstöten åt mossaran och kärren. Det är ingalunda att ta död på en mosse. Om uppreisningen försummas, får mossen strax tillbaka sitt gamla liv. Vad som genom utfallets upptagande var bäst varför skogens fromma. Odlingen i beten och det mossens stagnation i kärleken roligt att leva. I alla fördömda mossar och kärr torrskodd sitter jag hellre på ett berg än i ett kärr.

BLACKSTAD VATTENVÄGAR

Tyvär finns det inte mycket rinnande vatten att komma med. Det finns en bäck i Blackstad mosse mot Lundby till, grävd från den ursprungliga Svartgölen till järnvägen. Före detta gick Bäckens ömsom i Lundby och ibland inom Blackstads ägor vid mossen. Längre upp mot söder över vägen till Särstad och stället Vadet., kommer ett mindre vatten från Blackstadkärret mot Särstadsgränsen och sluttning mot Särstad. Denna rännil förenade sig i Lundby med den bäcks som rann från Svartgölen och passerade den nyss nämnda grävda bäcken in i Lundby igen. Så hålan Blackstads mosse, den som godtroget tidigare blev odlad närmast skogen till söder räknat, ett i vad vatten som gives dike i utfall dess mitt den grävda gränsbäcken rakstrecket. Sedan ett andra Blackstad mosse något större än den förra mera norrut med lindrigt dike i rakstrecket Lundby bäcken söder om järnvägen. Det är allt som byn kan erbjuda söderut.

Se har vi Lundbybäcken som ingår i Blackstad ett stycke söder om stora landsvägen , öster om Lundby Stakegård och öster om Lilla Blackstad byggnader, innan den återigen går in på Lundbys mark över Utterstadsgränsen.

BLACKSTAD VÄGVÄSENDET

Först har vi då Eriksgatan. Uppsalakonungarnas väg genom landet senare Stockholmsvägen i sin koppling där. Så har vi byns gata i norr och söder med koppling till den gamla gårdesvägen på väster, så gårdesvägen på öster intill Sockendalsgränsen ända bort till gränsen till Appuna.

Mitt emot byn går söderut en gårdesväg som utefter sig har en hel del torpställen, knekttorpet, Mossen och närmaste Skogshagen och till och med Mörbyknektens Manfälts stuga, kallat Marstrand. Denna väg var i gamla tider mindre betydelsefull, på vintern endast en kärrväg uppåt Rinna. Annorlunda var det ställt med vägen på väster, som gick uppåt skogen i söder, som tar sin början vid stora landsvägen och Eriksgatan mot Örgärdet, berget och mossen. Vid norra mosskanten hade tidigare en storsyndare levat , en viking på 800-talet efter Kristus. Det är en rund stensättning, en så kallad skelettgrav, numera belamrad med odlingssten och förbisedd.

Vägen fortsätter sedan hjälpligt in i skogen, Östergården, Södergården och Lilla blackstads, vilket ”Lilla Blackstad Öberg” fann Blackstad rätt by svårt, varför han i bättre syn på tingen av Lundby Norrgård lagenligt köpte sig en kort och bra väg därifrån dit till sin skog och

mosskantsjord. Och går den i namn Öliden, avsöndrat P.A Öberg i Blackstad ett vägstycke i underhåll på Lundbyvägen och med grind in i sin skog österut från Lundby räknat. Vidare har Lilla Blackstad dock fornnordiskt genom Lundby vägens genomgående upp mot Särstad i Rinna, fått del av denna i sydvästra hörnet, där en hel rad av torpställen, genom vägens läge kommit till Vadet, Rosenberg, Bergslund, där förr Blixt bodde och Lisa i Ängens, hon kunde trolla på finskt maner, medelst åskvigg och ormskinn.

BLACKSTAD BY SOCKENKNUT

Från trubbvinkel utgår mitt kapitel och därifrån slutar jag. Vad rör sockenknuten, så är det här Blackstads Herrgårds markområde med ett stycke mossåker mot Sockendals Lillgård och gränsen mot Hogstad och Mörby. Det är fronten på öster som i ägor var ett gärde, liksom typ mört som är gott, ej slättbygd. Efter det ett skogsbestånd i rakstammiga tallar, 100 år gamla, planterade av Naturen i samband med Blackstad Herrgård mitt i mot, som dock i första sådden 50 år tidigare i tallar var vackert om naturen gjort sitt, men ve mig det var mörkt, ljusa dagen i snår och buskar. Efter skogsdungen ett stycke gärde, varefter sumpmarkerna tar vid, där jag för 10 år sen gick upp, spetande på gärdesgården i kärret, varför jag endast kan säga några ord om Mörby knekttorp Marstrand, beläget vid alldeles vid Blackstadgränsen, även idag en mycket vacker glänta. Huset är rivet, den siste knekten hette Manfält, bemärkt även så att Blackstads stora mosse på öster kallas Manfältsmossen, avsöndrad i torvfabrikens mossköp av Samuel Samuelsson, som senare återköpte den.

Där Hogstad i front slutar, tar Rinna vid, som är jordfälle. Vi påstod att marken tillhörde Blackstad Herrgård. Därefter som dock längre fram tränger mot norr vid kanten till mossgårdet, Falkenbergs- där även ett vattendrag går mot väster. Det stämmer med min tes, att allt vatten från Blackstad går västerut mot Lundby. Så kommer vi efter mossen i Herrgårdens första skog till en tallskog som jag inte sett förut, högstammiga omkring 100 år gamla, mycket värdefull. Det som inte var lika vackert vae en myckenhet enbuskar och sly.

Efter denna skog kommer vi via en gärdesgård till herrgårdens andra skog, ett mellanting mellan skog och hage. Detta hade Blackstads hedningar för 1000 år sedan byggt sitt försvarsverk, som stensträngarna ännu vittnar om. De här stenrevelsbyggnaderna får anses höra samman med de från Särstad ner mot Blackstadgränsen. Även i Grannsocknen Hogstad vid Mörby finns dylika byggnader, där bland annat enligt min mening en torngrund strax härintill påträffats.

Efter denna vackra glänta i skogen kommer vi till gränsen, varefter Manfältsmossen framträder med taggtrådsstängsel, det är Östergårdens, då Herrgårdens marker är slut, där den stora kraftledningen med sina höga järnspiror är framdragen. Det är den 24 november jag traskar här, hungrig, trött och frusen, sönderriven av stängseltråd, vatten överallt av allt regnande hela eftersommaren och hösten. Så sneddar jag över den stora torvmossen som en gång varit Manfältsmossen i kanten till det stora område som för 25 år togs upp. Nu är återväxten åter tät, med ungdomlig skog. Som jag ser det, var här ungsbogen medräknad i torvmossen rakstreck slut mot Södersgårdens skog och Lilla Blackstads skog, vid hagarna. Så kommer jag in i Lilla Blackstads skog vid ödatorpet Vadet. I förbigående kan jag nämna, att Samuel Samuelsson fick 40000 för torvmossen vid försäljning. I återköp gav han 10000 då gården köptes. Detta är mycket billigt, han har ju närmast fått gården till skänks. Nu står jag vid ödatorpet Vadet. Då Lundgrens

var döda, stod torpet på ofri grund, därför sade Öberg: Det skall bort. Så skedde, men även Öberg kom bort, när han lades i sin grav.

Skräddarmästare Adolf Lundgren, son till hemmansägare Lund från Ryd i Vistad. Gift med Matilda, syster till Carl Jonssons hustru i Hammarskog i Rinna. De var barnlösa.

ROSENBERG

På fri och egen grund. Stället friköptes mitt för näsan på P. A Öberg av Otto Vilhelm Björkman, sadelmakare, skomakare och bilkung, änkeman sedan länge då hans hustru dog helt ung. De bodde då Lundby i en stuga som nu är riven mittemot vägen. Dödsorsaken sades vara lungsot, som just då härjade i trakten. Otto Björkman var född och dog för några år sedan. Efterträdare är sonen Ture Vilhelm Björkman, skomakare, bikung, fotograf, gift och har en dotter. Hustrun är född Gärd från Rinna.

BERGSLUND

Står på ofri grund, där tidigare en jordbruksarbetare Lilja bodde, sedan hans son före detta Blixt, knekt vid Blackstad och han hushållerska Adelina Hellberg från Rinna. Efter de bådas död kom stugan med övrigt till gården Lilla Blackstad., där nu en annan lantarbetare Malm bor. Blixt som dog före hushållerskan fick en mindre gravsten, en så kallad liggare i röd Tranåsgranit.

Ödestället "Lisas i Ängen" är sedan länge borta. Om Lisa någonsin var gift, vet ingen, men alla visste att han var trollkunnig med åskvigg och ett farlig ormskinn. Dåtidens trollkonst var sådan och även tron. Nuförtiden går det inte alls! Enligt min uppfattning har det aldrig funnits någon trollkunnig och kommer aldrig att finnas.

En gång i tiden hade fattigkvarteret på Lilla Blackstads ägor samma utseende som Lundbys på andra sidan gränsen, där stugor och fattigställen blandades om varandra. Men de är gamla och måste därför skatta åt förgängelsen, åt helvete med dem, nu är de ett minne blott. De här kvarteret på väster med stugor och väg är bedrövligt, med blötmark och dålig väg. Visst har fotograf Björkman telefon, men det är ju inte samma sak, då det är i första hand vägen som borde åtgärdas. Väster om vägen går en gärdesgård, en inhägnad om Lilla Blackstad mot Lundby, som numera används som bete. På Lundbysidan Oskar Anderssons, är numera bete, efter att förut varit åker, och ännu tidigare ett ställe som kallades Krogen. Det fanns Ju patrask här förr!

Så lilla Blackstads väg genom Lundby. Den kallas Öliden i dessa markers skog, mosse och annat. I Mosskanten mot Lundby öster om vägen, vid grinden finns två stycken forngravar. Det besynnerliga är att gravarna lagts i mosskanten, något som annars aldrig förekommer.

Innanför grinden lyser höstrågen vackert. Men grön råg om hösten och gula gåsungar om våren är inte mycket att glädja sig åt. Resultatet får vi se nästa år. Öster om mossen dominerar en rik storskog på berget och även en nyligen uppsatt elektrisk ledning från den nyuppförda transformatorn vid landsvägen. Det har sagts mig, att ledningen passerar upp mot Särstad, Stenstorp, Rickelhag, Stockstorp och upp till Mossebo i Trehörnakanten med lyse och kraft. Lyckliga skogsbor som går från mörkret till ljuset endast genom att vrida på en knapp. På norr

stöter Lilla Blackstad mosse och skogsmarker mot Östergårdens torvmosse. Därmed är sydvästra delen avklarad.

På norra sidan vid Lundbys gräns ligger Sundbergs gärde, även det med grön höstråg. Arrendator är Andersson i sambruk med Stora Norrgården, alltså August Svenssons. Här vid Lundbysidan i gårdets kant, stod en gång en stuga kallad Mossen, alldeles vid Lustigkullen. Här gick för många år sedan Lundbys utväg till Särstad. En bit från gränsen till Hogstad tänkte jag äta min middag bestående av en brödbit. Men så kom det sig att jag blev torr i halsen och fick en ide. Jag går upp till snickaren i Lundby, det gamla smedstället och ber att få något att dricka! Som tur var höll han på med att koka buljong på en ben och gammal köttbit och godmodig som han är bjöd han mig att delta i middagen på varm buljong och veteskorpor. Det var Gustaf Alfred Gustafsson, som juldagen 1949 fyller 60 år. Tack min käre snickare, du som är fattig men ändå rik! Och det vart morgon och det vart afton den dagen.

Efter gårdet vid Lustigkullen kommer Lundbys Stakegårds knektjord, från den tiden det fanns knektar. Nu tillhör det Oskar och Hilma Andersson. Stycket består nästan enbart av mossjord ända ner till Blackstadgränsen. Nu är det så i och med knektjorden som stöter öster kant till gränsen kommer även där blåögat som kulturellt lydigt tindrar gränsen ända bort till järnvägen, där kärlek till den han en bit järnvägsdikt för vidare befordran. Efter knektjorden vidtager Lundby Södergårds många gården med mossjord närmast bäcken, där sommarskörd gick i vajande rågfält till järnvägen.

Norr om järnvägen har vi Lundbys gemensamma dytag, en 12 dels mantal bete till Stakegården, sedan återigen Södergårdens norrgården, där fordom Eriksgatan drog fram. Här är Stakegården som ligger vid ett högt berg, som heter Askeberg. Intill finns en mindre scen med älvkvarnar. Nu vidtager Lundby i trubbvinkel ner till Lilla Blackstad, där nu en Hugo Öberg residerar. Vi är nu vid landsvägen. En bit längre mot norr invid landsvägen stod ett par högre arbetarbostäder, som förr kallades statstugor.

I och med avskedet med Östergården, stora knäet trubbvinkeln och näsan med ögonen vända mot väster kom sällskapet med Södergården i gärde söder om landsvägen, gärde i ägor så nära hemma i öster möter Sockendal och i väster Lilla Blackstad. Enahanda är gårdet mitt emot norr om landsvägen, där den elektriska transformatorn står. Visserligen dess mitt är där vårtan i omöjlighet omöjlig att undkomma, men naturen har sitt och kulturen sitt. Det kanske är guld i berget. Gårdet norr om landsvägen bestod av tvåradigt korn, som i kinkigt väder lösingen blivit kvar.

Nu påträffar vi Lilla Blackstad, morsans gård, där jag även närsluter en högst märklig kartlapp, där kartbladet som är riktigt gränsen i rakstreck mot Lundby Stakegård, tokroligt i dumt skakar labb med stora landsvägen, goddag du, där en gammal knekt står i honnör, retrett, var så god, jorden är min. Förargligt nog så var detta ett stycke knektjord, en fet bit, varför gränsen återgår i spetsvinkel södertill. Knektjorden och Kyrkhagen, vilken klok människa som här på landsvägen går kan begripa detta? Hur som helst, båda hör till Lilla Blackstad. På östra sidan syns på kartan en brunn eller vattenhål, om den nuförtiden är utdikad vet jag ej. Mot Appunasidan har gården Lilla Blackstad sin svarta bördiga åker. Till och med den sista vinkeln, där diket går söderut över Blackstadbacke ner mot Lundbygränsen i lätt sluttning mot bäcksänkan i väster. Det är i alla avseenden ett jordbruk med högt värde.

Jag tror att Öbergarna från början är halläningar, I öster stöter Lilla Blackstads gårde mot Södergården och Östergården. Så kommer jag fram till gränsen mot Utterstad och därmed är Lilla Blackstads ägor slut. Det så kallade hemmagården mot Utterstad, går till och börja med där Lilla Blackstads ägor tar slut. Låt oss nu ta vad vi har och en stund syssla med östergårdens storvulna gårde som i sin lätta sluttning varje dag ser solen gå ned, där det söderut går mot södergården, på väster Lilla Blackstad och i nordväst Utterstad, på öster den långsträckt skuggan i Herrgårdens ägor. Det är indelat i flera skift, båda träda och höstsått med vete, klövervall, betor och annat. Hur som helst i det tokroliga retade det mig att Utterstadgården, gamla Ahlströmshuset kallat i nuvarande ägare Karl August Johansson omplanterad hit Utterstad skall gå här gränsen trubbvinkeln ända upp mot centrala Blackstad och hösten 1943 skörde linland med alla år tidigare i de olika årens sädessorter, dock huvudsakligen vete och därefter klöver. Gränsen från trubbvinkeln både väster och norrut går sedan i ett öppet dike utan gårdesgård. Sedan träffar vi på en mindre Utterstadgård, kallad Nilssongården, med sina ägor förlagd hit ner till Blackstadgränsen. Men för mycket länge sedan fanns en bonde född Nilsson från Gärdsälts Skattegård i Rinna. Denna Nilsson var en krake, som hade svårt att reda sig i denna världen, varför hans bror Viktor på fädernegården jämt fick hjälpa honom. Nilsson hade från barndomen vissa talsvårigheter, varför han blev kallad "Tysken". Han blev ej gammal. Jag tror att släkten Nilsson från Gärdsälts tidigare varit häradsdomare, med betydelsen häradsdomare. Men en Nilsson någonstans i Rinnatrakten blev kallad "Trasa-Svente", en annan släkting hade fula hus och blev kallad "Stomma-Jon".

Utterstadgården verkade härifrån vara förfallen, därför fick jag lust att gå över dit jag aldrig varit tidigare. Men diket blev för stort och på Utterstadsidan försett med taggråd, så jag fick avstå, lång i synen och istället fortsätta sylterorna längs gränsen. Liksom i tjänsten fornminnesvårdare där upptäckare, blev jag uppmärksam på inifrån, jag hörde något. De är hemma, bra, tur, tog jag sväng öster till köksdörren och kliver på mitt inne i köket, där en man Nilsson i beundran stod. Jag hade även velat se Nilssons döttrar men de hade tagit sig upp på vinden. Mannen Nilsson, som nu är gammal, bemötte mig ytterst vänligt. Han hade nyss blivit trampad av en häst och gick på tofflorna, satt inne och eldade. Men vad jag tänkt mig det fann jag. Det fäderna burit, hade överfört på barnen, med samma talsvårigheter. Jag kunde knappt förstå vad han sade. En släkting till Nilsson, Fia i Gärdsälts missionshus, en högfet, luggig kärring, men i själva vetten människa så mycket mindre förarglig och mindre bortskämd.

Så en varm dag på högsommaren fick den blekfeta Fia för sig att hon skulle bada i Lillån söder om skogsvaktarbostället i Gärdsälts för att tvätta sig ren, varför han marscherade sig dit. Men olyckligtvis var där två pojkar där före henne i vattnet. Men Fia skrek åt dem att packa sig iväg. Det var två bytingar från knekttorpet i Gärdsälts. Pojkarna fick snart på sig kläderna och Fia trodde att de sprang raka vägen hem. Men det gjorde de ingalunda, utan gömde sig finurligt bakom en gårdesgård. Snart stod Fia i bara mässingen och kastade sig i vattnet. Då passade lymmelpojkarna på att smyga sig fram till Fias klädbylte, greppade tag i det och sprang sin väg hem till Gärdsälts missionshus, där de lade kläderna på farstubron. På badplatsen fann sig Fia stå utan kläder, men fick tag i en gammal rostig byxskopa, för att likt Adam i lustgården skyla det viktigaste och tog sig på så sätt hem.

Efter Utterstad vidtar en smal snibb mot Appunahållet som tillhör Herrgården som här har åkrar på alla håll. Intill gårdsvägen höjer sig marken. Södergården har fått sig tilldelat en god åker på

norr. Som plan yta var det lägst på mitten där vattnet rann vilt, spår som aldrig kan läkas, väster sida där stordiket i gränsen gick högre. Östra sidan mot Sockendal går gamla vägen till Appuna. Idag är det juldagen den 25 december 1943 och nollgradigt. Jag fortsätter gränsen på öster mot Sockendal. Vid knuten norrut såg jag ett före detta grenadjärort, där den sista inbyggaren hette Arab. Nu bor han i Skogslund. Det stora diket går till Skänninge och vid bron går Sockendahls skogsväg och den gamla vägen till Appuna. Söder om vägen följer andra vägar som en salig dumbom gränsen och stängslet till den gamla byn, där de slutar i farstun.

Då gränsen i patrull i Blackstad i trubbvinkeln snopet gav efter tills åter vinkel i söderns gränsstreck så mycket som möjligt i försök gjordes om. Från bron öster om vägen ända fram till byn Sockendal består landskapet av ett omfattande högländ, med Sockendals gården, Ingenting betonar att det skulle finnas några dalar. Vad säger nu en sådan gräns som här vid Blackstad och Sockendal salig dumbom?

Den säger sin fornåldrighet att laga gräns var ett litet begrepp mitt och ditt, allas frihet allting att vinna, inget att förlora. För övrigt var här Blackstad och Sockendal från början samma ras och samma sorts folk, från samma tid, dag och år, här tar vi och har tar ni, ät drick och var glad och var glad, ty imorgon skola vi dö.

Blott i en vink i några ord att se över mot dammen, där en bit Trädgårdens bredd öster om vägen gamla bygatan är Östergården, Samuelssons som inget att ha, dy mosse, ej råkat gränsen mot Sockendal i vad har varit. Karl Johan Stark vinkar. Hej.

Nu är vi på Herrgårdens ägor. Från norr går syltorna, hemåt stigande, det är urbergets vållande nedtill syltorna är före sista istiden, eller kanske efter det stora sjöskrapet. Hela området väster om vägen är i gott skick. Öster om vägen visar sig urberget och stiger upp emot Sockendalsgränsen, där gärdet kan sägas vara mycket sämre, följande liksom hemmagårde å bergsprängningsdiket bron däröver på öster visar urberget, förbättring centra kullen Back med stad eller bebyggelse by, vad våra första människor såg, här just här, faller nivån likt en rund kulle mot gropan på öster. Här mellan Herrgårdens byggnader och hemmagärdet finns en dyg mosse som även stöter emot Sockendal. Dammen som också i sina ägor har förr varit en byhåla, har funnits en mängd blötdjur, däribland blodigeln, uppletad av traktens igelkärningar från Lundby och Nötariet i Vistad. I gamla tider var dammen kallad ett för hela byn behövt vattenbord, där ett mitt emot Sockendals by innevånarna hade ett gemensamt vattenbord, dammen kallad, är i grundmeningen naturens givna dämbord berget framför, som på intet vis kunde bli överringningställe utfall pölen sänkan blivit full utav vatten. Son väntetid och vattenstillestånd kom växtriket, förruttnelsen dyn i stigande fyll mosse, som lika för vid avtappningen torrlagd, som torr dy genom sol och luft förintas dunstar bort till intet.

Efter Herrgården kommer Södergården. Förlåt jag menar inte Södergården, som skymmande för de andra solig i leende ansikte visar vad det är i byggnader mot stora landsvägen. Ja, det säger något från vägen sett då jag i och före detta min sista resa dagarna före jul gjorde stannations slut färdig, fick jag mig givet att titta in i den vackra byggnaden Ladugården med övrigt, fann jag mig väl, berömligt i bemötandet v den unga frun, bördig från Haddestad. Jag såg något i en människa högt att uppskatta och det i en kvinna, vilket i ett hem säger mycket. Så går jag nu Södergårdens gräns söder om landsvägen till Kalvabetet, som är en låg sänka. Marken stiger strax mot söder och faller sedan i diket. I Nordöstra landsvägshörnet finns en gammal stuggrund, kallad Lisa i diket. När stugan förföll, lades Lisa i graven på Väderstad kyrkogården, stugan revs. Det var en

äldre man i Lundby berättade för mig, att hur fridsam Lisa än var, så kunde inte mönstringspojarna låta bli att sent på kvällen könstras med Lisa, genom att lägga en rem över skorstenen, vilket hade till följd att då Lisa på morgonen skulle tända upp gick röken in i köket. Men Lisa hade på känn vad som var i görningen och sa för sig själv: Jaså det har varit mönstring i Hogstad tingshus igen. Hon gick ut och petade ner lämmen med en stång.

Jag fortsätter gränsen i landsvägsdiket längs det plöjda diket och stöter emot ett större berg, där Södergårdens ägor är slut. Efter aspängen kommer ett gärde som hösten 1943 besåts med vete. I sydvästra hörnet av gårdet finns en gammal stuggrund. Sedan snuddar den elektriska ledningen, sedan en gärdesgård, en åker och gärdesgård. Efter detta träffade jag tillpå sist ett mot Mörby gränsande klöversått Lillgårdens gärde. Slut på Blackstad, slut.